

AJAN TAPPAMISESTA

Tehching Hsieh, the Cage Piece ja elämä elinkautisena

Michel Foucault kuvaa kreikkalais-roomalaisen aikakauden filosofiaa sanoilla olemassaolon estetiikka. Kreikkalaiset filosofit pyrkivät tekemään elämästään taideteoksen. Taiwanilais-amerikkalainen performansitaiteilija **Tehching Hsieh** liikkui lähellä tätä tehdessään 1970-80-luvuilla lukuisia pitkäkestoisia esityksiä, joissa hänen elämänsä asettui taideteoksen sisään. Luettuani tarpeeksi Hsiehin taiteesta päätin tehdä pienen kokeen, siemauksen hänen ensimmäisestä vuoden mittaisesta teoksestaan, jota kutsutaan nimellä "The Cage Piece".

Julkilausuma

1. Hsieh:n teokset alkoivat julkilausumilla, jotka määrittelivät teoksen säännöt. Julkilausumat olivat osa teoksen esityksellistä kerrosta, jonka estetiikka seurasi lain kieltä ja käytäntöjä. Teokset asettivat taiteilijan elämän tiukkojen sääntöjen rajaamalle alueelle ja dokumentoivat tuota rajattua elämää pilkuntarkasti kutakin teosta varten valitulla tavalla. Teoksille oli ominaista ulomman, esityksellisen, kerroksen ja sisemmän, kokemuksellisen, kerroksen välinen jännite. Kokemuksellista kerrosta teokset eivät artikuloineet.

2. *One Year Performance 1978-79 (The Cage Piece)*: 1978 Hsieh sulki itsensä studioonsa rakentamaansa selliin ja pysyi siellä vuoden kommunikoimatta, lukematta, kirjoittamatta, kuuntelematta radiota ja katsomatta televisiota.

3. Hsieh kertoo, että teoksen keskiössä oli ajattelu, ajanjakso jona "taiteilijan ajatteluprosessista tulee taideteos". Dokumentit, tai teos ylipäätään, eivät kuitenkaan kerro mitään tuosta ajatusprosessista, vain sen kehyksistä. Esitys vaikenee. Tämä sopii teoksen kokonaisuuteen hyvin, mutta ei silti tyydytä minua. **Adrian Heathfield** huomauttaa, että aikalaiskritikoiden tulkinnoissa *The Cage Piece* nähtiin lähinnä jonkin representaationa, ei niinkään jonkin toteutuksena tai kokemuksena jostakin. Dokumenttien välittämänä teos jää minullekin representaation tasolle. Haluan tietää enemmän teoksen ytimestä, tuosta ajatusprosessista, jota Hsieh teoksellaan esitti. Samalla jatkan Heathfieldin kintereillä; hän teki Hsieh-retrospektiivikirjaa varten vajaan vuorokauden mittaisen kokeilun kolmannesta *One Year Performance*sta, jossa Hsieh vietti vuoden

ulkona New Yorkin Manhattanilla.

4. Korvaan Hsieh:n vuoden kolmella päivällä keravalaisen puutalon vintillä sijaitsevassa kopissa. Koppi on talo talon sisällä, rajattu seinin ulomman huoneen sisään. Hsieh rajasi oman sellinsä huoneesta kalterein. Kopissa on ovi, ikkuna, sänky, peitto, tyyny, lamppu, vesikanisteri, ämpäri jätöksille ja muutamia vaatekappaleita. Kooltaan se on 2,6 (pituus) x 1,9 (leveys) x 1,9/1,4 (korkeus) metriä, mikä on vähän vähemmän kuin Hsieh:llä.

5. Avustaja **Cheng Wei Kuong** otti päivittäin Hsieh:stä valokuvan. Totean kuvien merkityksen syntyvän vasta keston kautta, pitkänä sarjana. Tätä viitteellistä julkilausumaa lukuunottamatta luovun pilkuntarkasta dokumentoinnista.

6. Kuten Hsieh:llä, minullakin on avustaja, ystäväni **Jussi Salminen**, joka huolehtii noina päivinä ruuastani ja jätöksistäni.

7. Päämääränäni on tutkia tekijän kokemusta. Vaikka en saakaan käsitystä siitä, mitä vuoden kesto teki Hsieh:lle, voin ehkä saada aavistuksen teoksen vaikutuksista sen tekijälle.

8. Ulkoisen kerroksen sijaan dokumentoin sisäistä kerrosta: kirjoitan kokemuksestani jälkepäin.

... haluan kirjoittaa kokemuksesta päiväkirjatyylisiin, mutta kokeen sisällä ei voi kirjoittaa, eikä päiväkirjassa tunnu aluksi olevan mieltä jälkikäteen kirjoitettuna. Teoksen sisällä muodostuva kokemus ajasta kuitenkin muuttaa mieltäni. Aika ei ole numeroita: ei sekunteja, minuutteja, tunteja tai päivämääriä. Se ei myöskään tunnu kronologiselta: tapahtumien järjestyksellä ei ole merkitystä. Päivät ja hetket asettuvat peräkkäin vain näennäisesti. Päiväkirjasta tulee kokoelma juonteita, jotka lomittuvat toisiinsa ja vaeltavat minun ja maailman välimaastossa, ajassa eteen- ja taaksepäin...

... ajan taide...

... Hsieh toteaa, ettei hän teoksissaan sekoittanut elämää ja taidetta toisiinsa. Hänelle teokset olivat ”taideaikaa”, jolla oli ”elämän laatu, sen rytmi”, eivät elettyä aikaa. Kuukaudet teosten välissä taas olivat ”elämän aikaa”. Kun vaihdan viimeiset sanat Jussin kanssa ja astun kopin kynnyksen yli, on taideajan ja elämän välinen raja hyvin selvä. Vaikka kyseessä ei edes ole varsinainen taideteos vaan sitä jäljittelevä koe, ja vaikka jatkan elämistä kynnyksen toisellakin puolella, on kynnyksen ja kellon luoma raja hyvin selvä. Tila, joka rajautuu kopin seinien ja 72 tunnin sisään, on laadultaan voimakkaan taiteellista, esteettistä ja filosofista...

... kuluessaan aika muuntuu. Mittaamattomana se saostuu muodottomaksi massaksi, jota alan ennen pitkää muokata. Välillä annan sen virrata vapaana tai jäädä kellumaan paikalleen, välillä järjestän sen liikkeiksi, hengityksiksi, ajatusrakennelmiksi. Se valahtaa menneisyyteen, velloo siellä höyrystyäkseen sitten tulevaisuuden irtonaisiksi virtauksiksi. Sitten alan ahdistua ja tuon sen nykyisyyteen ja pitelen sitä sylissäni ettei se karkaisi. Järjestän sitä ja itseäni...

... istun sängyllä. Makaan sängyllä. Välillä nukahdan. Seison. Levitän viltin lattialle ja käyn sen päälle. Ajattelen menneisyyttä. Venyttelen. Istun. Ajattelen hengitystäni. Itken. Haaveilen tulevaisuudesta. Kävelen edestakaisin, ympyrää, kahdeksikkoo. Alan laskea askeliani. Syön. Juon. Ulostan. Nukun. Herään. Ajattelen menneisyyttä. Katselen ikkunasta näyviä puun oksia ja Prisman tunnusta. Kuuntelen junan ääntä. Kuuntelen autojen ääniä. Seuraan auringon valon määrää...

... ymmärrän Heathfieldiä, joka nimittää Hsieh:tä äärimmäiseksi eksistentialiksi. Tunnen olevani inhimillisen eksistenssin äärellä. Ihmisen, joka on kyennyt suuren etuaivolohkonsa avulla vapauttamaan itsensä hengissä säilymisen päivittäiseltä haasteelta. Ihmisen, joka on ulkoistanut elämänsä ylläpitämisen ja luonut siten itselleen aikaa, jolla ei ole tarkoitusta. Sitä minulla nyt on käsissäni: riisuttua aikaa, joka on marinoitu estetiikassa, politiikassa ja filosofiassa. Ulkoa, yleisön

näkökulmasta katsottuna 72 tuntia. Sisällä, elettyinä kokemuksena, epämääräisen kokoinen ja muotoinen alue, olemus, kenttä, massa...

... ulkopuolelta katsottuna esityksen tila ja aika on helposti kehystettävissä kellon, mittatikun tai kartan luomiksi taulukoiksi. Taiteen sisään astumisen jälkeen niin tila kuin aikakin on alttiimpi muutokselle, purskahtaa taulukon rajojen yli, valuu musteena paperin reunan yli pöydälle, imeytyy pöydän sisään ja leijuu kohti kattoa...

... mihin me päivämme käytämme ja miksi?...

... taide vankilana ja vankila esityksenä...

... suhde kuriin peilaa suhdetta aikaan, ympäröivä kehys on äärimmäisen kurinalainen, mutta sen sisällä ei ole minkäänlaista kuria. Aikaa ja tilaa ei käytetä mihinkään, olemisella ei pyritä mihinkään. ”Vankila kehittää huippuunsa kaikki ne menettelytavat, joita esiintyy muissa kuria käytävissä laitoksissa. Sen on oltava kaikkein mahtavin koneisto voidakseen pakottaa turmeltuneen yksilön omaksumaan uuden elämänmuodon, ja sen toimintatapana on yksilöiden alistaminen totaaliseen kasvatukseen”, kirjoitti Foucault. Vankilalaitoksen idea perustui ainakin alun perin kasvatukseen, rikollisten parantamiseen eristämisen ja työn avulla. Minua ei ole pakotettu mihinkään, ja sikäli sellini muistuttaa enemmän munkin kammiota ja kuten Foucaultkin toteaa: ”vuosisatojen ajan ovat uskonnolliset järjestöt olleet kurin mestareita”...

... munkin elämä kuitenkin perustuu henkiseen harjoitukseen, jolla pyritään johonkin – lähemmäs jumalaa, kohti valaistumista, puhtaammaksi, tyhjemmäksi. Hsieh välttää uskonnollista estetiikkaa ja korostaa, ettei pyri kultivoimaan itseään – ja torjuu täten sekä vankilan että luostarin agendat. Silti hän ohimennen kumoo tämän: ”olin kiinnostunut filosofisesta ajattelusta: tavasta kehittää itseäni, tavasta kysyä itseltäni 'mitä elämä tarkoittaa minulle?'” Harjoituksen ja pyrkimyksen kieltäminen tuntuu samanlaiselta negaation strategialta, jota *alternate reality game* -kentän pelisuunnittelijat käyttävät: peli itse ilmoittaa, ettei ole peli. Tämä nähdään tärkeänä, jotta kyseessä olisi nimenomaan *todellisuus* peli. Cage Piece tuntuu henkiseltä harjoitukselta, joka sanoo ”tämä ei ole henkinen harjoitus”. Joka sen sijaan sanoo ”tämä on taidetta”. Samaan aikaan ero henkistä ideologiaa heijastavaan retriittiin on selvä. Retriitin rakenne luodaan tukemaan harjoitusta, tämän teoksen rakenne ei tunnu tukevan mitään paitsi olemisen kohtaamista...

... hetkinen...eikös se ole henkisten harjoitustenkin päämääränä...

... jos esitystä kokee sisältäpäin, ei keskiössä ole vain ajattelun olemassaolo vaan myös sen laatu.

Huolimatta voimakkaasta fyysisyydestään teos ei katsojan näkökulmasta käsittele ajan ja ajattelun liittoa syvemmin vaan jää käsitteelliselle tasolle. Taideaika tapahtuu elettyinä vain taiteilijassa. Jos teos todella olisi ajattelun taidetta, eikö sen pitäisi olla myös koettavissa ajatteluna, joka toisi esiin sen mitä aika ajattelusta esiin tuo? Elettyinä ajattelu vailla rakennetta, siis harjoitusta, on degeneratiivista luonteeltaan. Etuaivolohkon erityispiirre on juuri järjestäytymisessä. Ihmisen kehitys tapahtuu järjestäytymisen kautta. Järjestymätön ajattelu sellaisenaan ajautuu helposti vanhoihin uomiin ja ajattelu taiteena vaatii uusia uomia. Mieleen tulee, kuinka Hsieh kutsuu pitkiä teoksiaan ”hitaaksi rakentavaksi itsemurhaksi”. Mutta, olen kopissa vain kolme päivää, enkä tiedä millaisille ulapoille Hsieh:n ajatukset matkasivat...

... esityksen rakentuminen ihmissuhteina...

... yksinäisyyteen eristyminen tuntuu vain korostavan ihmissuhteita alustana, jolle esitykset rakentuvat. Lähin suhde on suhde työryhmään, minun kopissani Jussiin. Suhde korostaa voimakkaasti työryhmyöskentelylle ominaista luottamuksen läsnäoloa. Olen avustajani armoilla. Avustaja on näkymätön rakenne, joka on kuitenkin äärimmäisen tärkeä osa teoksen kokonaisuutta. Teos vaikenee avustajasta samalla tavalla kuin se vaikenee ajattelun laadusta. Samalla se tulee korostaneeksi taiteilijakulttia ja yksilön sankaruutta. Takahuoneen olemassaolo mahdollistaa näyttämön olemassaolon. Avustajan teko on näkymätön, jotta taiteilijan teko olisi näkyvämpi. Minunkin tekoni julkistaminen palvelee egoistisia pyrkimyksiäni...

... Hsieh avasi studiosa elävälle yleisölle kolmen viikon välein. Minunkin luonani yleisö vieraillee toisena päivänä, kurkistamassa kopin ikkunasta sisään. Esitys muuttuu heti. Ajatusprosessi ja oleminen kyseenalaistavat itsensä väistämättä uudella tavalla. Pystyn jatkamaan sitä mitä teen muutenkin vain näennäisesti, tosiasiasa mietin heti, miten esittäisin olemistani parhaiten. Mikä asento esittäisi kokemustani aidoimmin? Yritän välttää poseeraamista, mutta poseeraamisen välttämisen yrittämistä en voi välttää. En voi vain olla. Haluan valikoida, haluan esiintyä tietyllä tavalla. Mieleen tulee Hsieh:n esityksistä otettuja kuvia. Mitä olen tehnyt eniten? Varmaan istunut. Siirryn istumaan sängylle. Yritän esiintyä mahdollisimman ei-esiintyvästi. Mietin muuttuisiko tämä vuoden aikana, ajan myötä...

... toinen yleisö kokee esityksen vain dokumenttien välityksellä, osana taidehistorian kaanonina. Niitä ihmisiä on enemmän ja heille esitys on entistä valikoidumpi. Retrospektiiviin valitaan tietyt valokuvat, lehtijuttuun tietyt ajatukset. Liikutaan kauemmaksi taiteilijan kokemuksesta, ajatusten vapaasta virrasta ja lähemmäksi sen formaalia esillepanoa. Päiväkirjamainen fragmentaarinen käsittely rikkoo teoksen luoman kontrastin, ei toimi teoksen asettaman estetiikan säännöin.

Kontrasti on teoksen elinvoima – vankilan ja vapauden välinen kontrasti, lausutun ja lausumattoman välinen kontrasti, taiteen ja elämän välinen kontrasti. Rikon sen tätä kirjoittaessani, sekoitan elämän ja taiteen, valutan teoksen hiekkaan...

... ulos ajasta...

... lopetan kokeen kolmantena päivänä kello kuudelta illalla. Päivä on ehdottomasti pisin. Ajan muodottomuus katoaa ja siitä tulee venyvää odotusta, lopun janoa. Mietin, miksi odotan, mitä odotan? Kuuden jälkeen ei tapahdu mitään erityistä, minulla ei ole kiire minnekään. Kopissa oleminen ei myöskään ole erityisen epämiellyttävää. Ainostaan tämä odotus on. Se tuntuu yhä typerämmältä, kun siihen ei ole mitään syytä. Haluaisin tietää mitä kello on, ikään kuin se saisi ajan kiihtymään. Ne päivät, joiden ajalla ei ollut muuta suuntaa kuin syömisen ja nukkumisen rytmittämä rutiininomainen keinunta, olivat täysin erilaisia kuin tämä. Niiden aika ei ollut tätä itseään karkuun juoksevaa aikaa. Kellon sisään piiloutuvaa aikaa...

8. Kokeilun jälkeen palaan elämäni totunnaiseen rytmiin. Pian.

9. Hsieh jatkoi vielä neljällä muulla vuoden mittaisella esityksellä ja lopuksi yhdellä kolmentoista vuoden mittaisella. Sen päätyttyä vuosituhannen vaihteessa hän lopetti taiteen teon ja on sittemmin esitellyt teoksiaan retrospektiivinäyttelyissä sekä juuri julkaistussa Adrian Heathfieldin toimittamassa kirjassa.

Lähteet:

Michel Foucault: *Ethics. Subjectivity and Truth*. Penguin Books, 1994.

Michel Foucault: *Tarkkailla ja rangaista*. Otava, 1980.

Adrian Heathfield, Tehching Hsieh: *Out of Now. Lifeworks of Tehching Hsieh*.

Live Art Development Agency & MIT Press, 2009.